

Keskooli koduloomuuseum

Järjekindlam kodu-uurimine algas Väike-Maarja Keskkoolis siis, kui pandi alus sportlikule matkamisele (8. juunil 1954). Koguti kirjandusloolist materjali, mida esitati kirjandusringis ja tutvustati ka ringi seinalehes «Omalooming».

Kümnendi teisel poolel matkamine intensiivistus. Kirjandusringist eraldati turistik kodulooring ja tekkis kodulookogu, sest igalt retkelt toodi midagi kaasa ja tehti ka spetsiaalseid kogumismatku.

Kui senine kauaaegne direktor A. Kivistu 1959. aasta sügisel lahkus, anti tema kabinet Pikk I asuva koolimaja alumiselt korruselt koduloonurgale. Selle kaudu käidi aga raamatukogus. Tuli ette esmete rikkumisi ja kadumisi. Seepärast kolis koduloonurk peagi endise raamatukogutuppa, s. o. rõduga ruumi kabineti vastas. 1963. aasta alguses tuli see loovutada pioneeritoale. Koduloonurk sai aga II korruse läänenurgast lõpuks päris omaette asupaiga. Umbes kuu ajaga tehti ekspositsioon korda ja avati vaatamiseks 21. aprillil 1963. Siis saadi juurde üks tuba, mis sisustati etnograafiaosakonnana, esimesse ruumi jäi Väike-Maarja koole ja asulat puudutav materjal.

Kolme järgmise aasta jooksul hõivasid noored kodu-uurijad naabrusest veel kaks toakest, kaks kitsukest vahikäiku, ühe sahvri ja trepikoja. Kõik need sisustati ekspositsiooniga ning kooli koduloonurk kujunes kümnendi lõpuks sageli külastatavaks isetegevuslikuks

muuseumiks, kus tegeldi päris edukalt amatöörteadusega. Reeglipäraselt kord kuus ilmus stendikujuline seinaleht «Kodu-uurija», mille klaasvitriinis sai demonstreerida ka kollektsioone ja esemeid. Koolimaja põlemise ajal 3. märtsil 1970 oli muuseumis kooli ja asula ajaloo, etnograafia, looduse, matkamise, lahingukuulsuse ja kohaliku majanduse osakond II korrusel ning Lenini tuba alumisel korrusel.

Nüüd jäi muuseum tervelt kaheks aastaks ruumideta. Alles kooli 100. aastapäeva eel, mais 1972 eraldas direktor internaadimajast Pikk 25 kaks toakest, mis pärast remonti sisustati Rakvere koduloomuuseumilt saadud spetsiaalse mööbliga. Asuti kooli ajaloo ekspositsiooni koostama. 1973. aasta suvel lisandus eelmistele veel kolmas ruum, millest sai Lenini tuba. Muuseum avati taas kooli 100. aastapäeva tähistamise õhtul, 29. septembril 1973.

Praeguses koolimuuseumis kasutamatajäänud etnograafiline vara on kavatsatud anda Väike-Maarja kolhoosile, kellel on plaanis remontida XVIII sajandi ehitismälestisena kaitse alla võetud Arina veski (üks km Väike-Maarjast) kolhoosi muuseumiks. See on tänuväärne ettevõtmine maal tehtava kultuuritöö tõhustamiseks, sest Eestis on praegu ainult kolm kolhoosimuuseumi — Jõgeva rajoonis «Bolshevik», Kohtla-Järve rajoonis V. Kingissepa nim. ja Pärnu rajoonis Väandra kolhoosis. Samuti aitaks Väike-Maarja kolhoosi muuseumi kiire asutamine päästa mõndagi endistest suurtest põllutööriistadest, mille säilitamiseks pole praegu võimalusi ja mis seetõttu aastatega paratamatult hävivad.

E. LEPPIK